

Kirkkonummen kunnan lausunto Espoo-Kirkkonummi maakaapelihankkeesta (Fortum Oyj)

Yleistä

Tässä lausunnossa otetaan kantaa Espoo-Kirkkonummi 400 kV maakaapelireitin ympäristöselvitykseen (Ramboll Finland Oy, päivitys 31.3.2021), joka käsittää muun muassa maakaapelin uuden linjavaihtoehdon (VE4), josta tässä lausunnossa käytetään nimitystä toteuttamiskelpoisin maakaapelilinja.

Kirkkonummen kunta laatii parhaillaan Kolabackenin asemakaavaa datakeskukselle sekä sen toimintaa täydentävälle yritystoiminnalle. Hanke on mitä suurimmassa määrin ilmastopoliittinen ja HINKU-kuntana Kirkkonummelle mitä sopivin, varsinkin kun datakeskuksen käyttämä energia on määrä tuottaa päästöttömästi. Kunta suhtautuu kaavahankkeeseen myönteisesti: datakeskuksen asemakaava on määrä saada lainvoimaiseksi vuonna 2021, jonka jälkeen hankkeen toteutussuunnittelu voidaan panna vireille.

Aiemman, syksyllä 2020 toimitetun lausuntopyynnön mukaan maakaapelin rakentaminen on tarkoitus panna vireille ja ottaa käyttöön vuonna 2022. Viimeisimmän lausuntopyynnön osalta asiaa ei ole toistettu, joten Kirkkonummen kunta edellyttää, että tietoisuus hankkeen toteuttamisesta saatetaan kunnan ja sen asukkaiden tietoisuuteen. Toteutuessaan Kolabackenin datakeskus sijaitsee hukkalämmön talteenoton kannalta oleellisen kaukolämpöverkon välittömässä läheisyydessä sekä saavutettavuudeltaan hyvällä paikalla seudullisten pääväylien, Länsiväylän ja Kehä III:n äärellä. Edellisen lisäksi se sijaitsee hyvän joukkoliikenteen palvelutason alueella. Datakeskus ja siihen liittyvä muu yritystoiminta nostaisi kunnan työpaikkaomavaraisuutta.

Keväällä 2020 (27.3.2020) järjestetyssä viranomaisneuvottelussa esiteltiin kaksi vaihtoehtoista maakaapelireittiä Espoon muuntoasemalta Kolabackenin datakeskukselle (jatkossa tässä lausunnossa maakaapelireitistä käytetään nimeä kaapelilinja, joka käsittää siis kaksi 400 kV maakaapelia). Läntinen vaihtoehto, joka oli osoitettu pääosin Kirkkonummen puolella, todettiin neuvottelussa ainoaksi toteuttamiskelpoiseksi vaihtoehdoksi, koska Espoonlahden kautta kulkeva kaapelilinja Natura 2000 -verkkoon kuuluvan Espoonlahden lintuvesialueen läpi ei ole mahdollinen.

Kirkkonummen kunnan (kh 28.9.2020, § 317) hankkeeseen liittyvä ensimmäisen lausunto koski kaapelireittiä Masalan ja Luoman alueiden läpi. Lausunnossa edellytettiin Fortum Oyj:n selvittävän maakaapelin sijoittamismahdollisuutta olemassa olevan ilmajohdon kanssa samaan maastokäytävään tai sen viereen. Fortum Oyj:n mukaan kaapelilinjaus Masalan taajaman länsipuoleisen ilmajohdon maastokäytävässä ei ole mahdollinen maastokäytävän kapeuden ja alueelle sijoittuvien useiden voimajohtojen vuoksi (ks. kuva 1-3, kuvateksti s. 6). Myös vallitseva taajamarakenne asettaa rajoitteensa uudelle ilmajohdolle.

Kirkkonummen kunta ja Fortum Oyj ovat tiivistäneet yhteistyötä suunnittelun osalta, minkä johdosta toteuttamiskelpoisin maakaapelilinja (VE4) Masalan ja Luoman alueella on osoitettu niin, että se aiheuttaa mahdollisimman vähän haittaa sekä nykytilanteelle että kaavoituksen myötä muuttuvalle maankäytölle. Kirkkonummen kunta toteaa, että jatkosuunnittelun pohjaksi otetaan edellä kuvattu toteuttamiskelpoisimmaksi maakaapelilinjaksi nimetty vaihtoehto (ympäristöselvityksessä VE4), on parhaiten kunnan tavoitteiden mukainen ja toteuttamiskelpoisin linjavaihtoehto.

Maankäyttö

Kolabackenin datakeskuksen kaapelilinjan ja Kehä III:n tiesuunnitelman muutoksen suunnittelu on vireillä samanaikaisesti. Väylävirasto ja Uudenmaan ELY-keskus ovat suhtautuneet kriittisesti maakaapelilinjan sijoittamiseen Kehä III:n tiealueelle. Edellisen johdosta toteuttamiskelpoisin maakaapelilinja (VE4) on osoitettu Kehä III:n alittavaa osuutta lukuun ottamatta tiealueen ulkopuolelle. Silti Kirkkonummen kunta edellyttää, että kaapelilinjan jatkosuunnittelussa on otettava huomioon Kehä III:n lopullinen tiesuunnitelma ja etenkin Masalanportin pohjoispuolelle sijoittuvan Kehä III:n ylittävän kävelyn ja pyöräilyn yhteys nykyiselle Salmitielle yhteensopivaksi kaapelilinjan kanssa.

Kolabackenin asemakaavaehdotuksessa (kh 8.2.2021, § 30) datakeskuksen sähköasema on sijoitettu varsinaisen keskuksen läheisyyteen. Maakaapelilinja on sijoitettava datakeskuksen pohjoispuoleisessa rinteessä siten, että sen näkyvyys maisemassa on mahdollisimman vähän häiritsevää. Salmitien alle sijoitettava kaapelilinja on sijoitettava betoniseen suojakouruun.

Vireillä olevan Kolabackenin asemakaavahankkeen alueelta toteuttamiskelpoisin maakaapelilinja (VE4) sijoittuu Masalanportin eritasoliittymän eteläpuolelle ja Masalanportin asemakaavan alueelle vaarantamatta sen kehittämistä asemakaavan mukaisena. Sundsbergintien pohjoispuolella linja sijoittuu Salmitien katualueelle jatkuen Masalan asemalle, jonka kohdalla se sijoitetaan rautatien itäpuolella asemakaavan rata-alueelle.

Selvityksessä (ks. kuva 3-10, s. 22) toteuttamiskelpoisimman maakaapelilinjan (VE4) rautatien alituspaikka Masalassa sijaitsee korttelin 2041 asuinkerrostalojen kohdalla. Edellä kuvatusta kohdasta rautatien länsipuolella maakaapeli linjataan rautatien suuntaisesti ja rautatiealueen välittömässä läheisyydessä Kehä III:n rautatien ylittävälle sillalle saakka, kunnes kyseisellä alueella maakaapelilinja alittaa rautatien toistamiseen radan itäpuolelle vaarantamatta alustavien varikkosuunnitelmien toteutettavuutta Luomassa tai Mankissa. Maakaapelilinja palaa edellä kuvan rautatien alituskohdan pohjoispuolella alittaen Kehä III:n ja jatkuen tien länsipuolella Kehä III:n tielinjaa noudattaen pohjoiseen ja ylittäen kunnarajan.

Kirkkonummen kunta edellyttää jatkosuunnittelussa tutkittavaksi (ks. kuva 3-10, s. 22 ja kuva 3-10, s. 23), onko Masalassa rautatien alittava maakaapelilinja mahdollista sijoittaa Masalanreitin pohjoispuolelle niin, ettei sitä sijoiteta asuinkerrostalojen korttelin 2041 korttelialueille (AK). Sama periaatteen mukaisesti on tutkittava, josko kaapeli on mahdollista sijoittaa korttelin 2042 työpaikka-alueen tonttien (KTY) ulkopuolelle rautatiealueelle (LR). Mikäli edellä esitetty ei ole mahdollista, edellyttää Kirkkonummen kunta maakaapelilinjan päälle sallittavan kävelyn ja pyöräilyn yhteyden toteuttamisen, mikä tarkoittaa kaapelilinjan rakentamista samanlaiseen betoniseen suojakouruun kuin Masalanportin katualueilla.

Asuinrakennusten läheisyydessä on maakaapelin paikka sijoitettava erityisellä tarkkuudella minimoimaan maakaapelin sähkö- ja magneettikenttää esimerkiksi sijoittamalla kaapeli turvalliselle etäisyydelle asuinrakennuksesta ja turvalliseen syvyyteen.

Kirkkonummen kunta edellyttää, että toteuttamiskelpoisin maakaapelilinja (VE4) sijoittuu rautatien ylittävän Kehä III:n sillan kohdalla siten, että kävelyn ja pyöräilyn yhteys on toteutettavissa sillan alla kaapelilinjan päälle sekä nykytilanteessa että korvattaessa silta uudella. Toisin sanoen kaapeli on rakennettava kyseisessä kohdassa betoniseen suojakouruun, jotta sen päälle on rakennettavissa kävelyn ja pyöräilyn yhteys. Edellisen lisäksi kunta edellyttää, että Kehä III:n itäpuolelle kaapelilinja sovitetaan yhteen toteutettavan kävelyn ja pyöräilyn yhteyden kanssa niin, että yhteys on jatkettavissa rautatien ylittävän sillan kautta Espoonlahdelle.

7.4.2021

882/14.04.00/2020

Yt Itk 7.4.2021

Kh 12.4.2021

Lausuntoaineiston havainnekuvasta ilmenee kaapelikaivannon tilatarve ja ylijäämämaiden sijoittamisperiaate (asiaa on käsitelty myös ympäristöselvityksen kappaleessa 1.4). Kirkkonummen kunta toistaa aiemman lausuntonsa mukaisesti, että jatkosuunnittelussa kaivannon ylijäämämaat on suunniteltava nyt esitettyä paremmin tilanteessa, jossa kaivannon ympäristö on valmis (ks. kuva 1-5 s. 9) on täydennettävä toisella havainnekuvalla, josta ilmenee kaivannon alueen istutusperiaate, sillä tarvittaessa kaivannon lähimaastoon on syytä istuttaa kasvillisuutta alueilla, joilla on kaupunkikuvallista tai maisemallista merkitystä. Selvityksestä ilmenee katualueelle sijoittuvan maakaapelin betonisen suojakourun toteuttamisperiaate (ks. kuvat 1-6 - 1-9, s. 9 ja 10).

Todettakoon, ettei maakaapelilinjan rakentamisella ole maisemallisesti merkittävää vaikutusta maakunnallisesti arvokkaalle kulttuuriympäristölle Masalassa ja Luoman kylän alueella (ks. kohta 6.2, s. 39). Arkeologisen inventoinnin osalta Kirkkonummen kunnan alueella lausuntopyynnön mukaisen kaapelilinjan läheisyydessä sijaitsevat kolme inventoitua muinaismuistot voidaan säilyttää koskemattomina, koska suunniteltu maanalainen kaapelilinja ei muuta maisemaa eikä ympäristöä.

Ympäristönsuojelu

Ympäristöselvityksen aineistoa on täydennetty kunnan aiemman lausunnon mukaisesti Masalan ja Luoman osayleiskaavojen lähtötiedoiksi laadittujen luontoselvitysten tiedoilla (luontotyyppi- ja kasvillisuus selvitys vuodelta 2015 sekä liito-oravaselvitys vuodelta 2019). Ne on otettava huomioon kaapelilinjan suunnittelussa.

Masalan ja Luoman osayleiskaavan liito-oravaselvityksessä on Luoman väliaikaisesti käytöstä poistetun seisakkeen ympäristön kautta esitetty yhteys, jota on syytä kehittää mm. puustoa istuttamalla niin, että liito-oravilla on mahdollisuudet liikkua sen kautta rantaradan ja Kehä III:n itä- ja länsipuolisten ydinalueiden välillä. Kyseinen yhteys on Masalan ja Luoman alueella ainoa rakennetun alueen ulkopuolinen yhteys, jonka kautta liito-oravilla on edes jonkinlaiset mahdollisuudet liittää radan ja Kehä III:n yli. Toteuttamiskelpoisimman maakaapelilinjan (VE4) suunnittelussa on syytä huolehtia, ettei sen toteuttaminen heikennä mahdollisuuksia säilyttää ja parantaa yhteyden toimivuutta.

Sundetin kosteikon ja Bobäck bäckenin puron alitukset on tehtävä suuntoporauksella niin pitkältä matkalta, ettei toteuttamiskelpoisin maakaapelilinja (VE4) heikennä kaapelia rakennettaessa uomia reuustavien ekologisten yhteyksien toimivuutta eikä kosteikon luonnonsuojelullisia arvoja.

Kolabackenin asemakaava-alueen pohjoisrinteessä on tehty havaintoja liito-oravan jätöksistä ja koloista toteuttamiskelpoisimman maakaapelilinjan (VE4) lähistöllä. Maakaapelilinjan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon, että linjan toteuttaminen ei saa heikentää eikä hävittää liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Aiemman kunnan lausunnon mukaisesti Kirkkonummen kunta edellyttää, että toteuttamiskelpoisimman maakaapelilinjan (VE4) suunnittelussa ja toteuttamisessa on syytä kiinnittää erityistä huomiota työmaavesien hallintaan niin, ettei missään toteutuksen vaiheessa synny haitallisia vaikutuksia pienvesiin, vesistöihin ja Espoonlahden Natura-alueeseen.

Maisematyöluvan tarve maakaapelilinjan toteuttamiseen maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n mukaisen toimenpiderajoituksen alueilla tulee selvittää kunnan rakennusvalvonnalta ja ympäristönsuojeluyksiköltä.

Muuta

Vaikutukset väestöön, asuinrakennuksiin, maankäyttöön, virkistyskäyttöön sekä ympäristöön ilmenevät ympäristöselvityksen kappaleesta 13.2 (Vaikutukset maankäyttöön ja asutukseen).

Väestön altistuminen sähkö- ja magneettikentille on nostettu esille edellä mainitussa kappaleessa (s. 60-62, ks. 13.-1). Siinä kerrotaan, että suunnittelun lähtökohtana on, ettei maakaapelin (400 kV) sijoittaminen aiheuta kenellekään terveydellistä haittaa. Magneettivuon tiheys on suurimmillaan suoraan kaapelin päällä, mutta selvityksen mukaan suunnitellulla asennussyvyydellä (syvyys: 1-1,5 m) se on selvästi terveysviranomaisten asettamien raja-arvojen alapuolella. Syksyllä 2020 käsittelyssä olleessa ympäristöselvityksessä maakaapelina toteutettavan 400 kV voimajohdon sähkömagneettisista vaikutuksista luvattiin laatia erillinen selvitys. Nyt asiasta ei ole enää kirjausta ympäristöselvityksessä, joskin selvitykseen on lisätty uutena kappaleena asiaa koskevaa tietoa. Kirkkonummen kunta kuitenkin edellyttää, että aiemmin luvattu selvitys laaditaan. Lisäksi maakaapelin aiheuttaman sähkö- ja magneettikentän vaikutukset esitetään selvitystä ymmärrettävämmiin ja havainnekuvain sekä kunnan päättäjille ja edustajille että myöhemmin alueen asukkaille.

Ympäristöselvityksen kohdassa 13.2.4 (Vaikutukset virkistyskäyttöön, s. 83) todetaan, ettei todennäköisesti toteutettavan maakaapelilinjauksen alueella tai läheisyydessä ole virkistysreittejä. Väite ei pidä paikkaansa, sillä hankkeen kokouksissa kunnan edustajat ovat tuoneet esille kunnan tavoitteet sijoittaa asemakaavojen katualueille kävelyn ja pyöräilyn yhteydet sekä lisäksi kävelyn ja pyöräilyn pääyhteys (PÄÄVE) Masalassa rautatien länsipuoleisella alueella. Kirkkonummen kunta edellyttää, että selvityksen tiedot päivitetään tältä osin kuten myös vaikutusarviointi.

Ympäristöselvityksen mukaisesti maakaapelilinjan yksityiskohtaisessa suunnittelussa on otettava huomioon mm. happamat sulfaattimaat ja sen vaikutusalueella olevat muut suojelukohteet. Kirkkonummen kunta edellyttää niiden ottamista huomioon linjan suunnittelussa. Selvitystä on täydennetty hankkeen vaikutuksilla hiilinieluihin ja hiilidioksidipäästöihin (kt. 13.13, s. 72). Siinä todetaan, että hankkeen toteuttaminen ei aiheuta merkittäviä vaikutuksia, koska todennäköisesti metsäpinta-alan menetykset ovat vähäisiä, joskin peltomaan osalta ei arviointia ole tehty, koska se voi olla joko hiilinielu tai hiilen lähde riippuen viljelytavasta.

Hankkeen vuorovaikutuksesta

Aiemman lausunnon mukaisesti kunta edellytti, että kaapelilinjan vaikutukset väestöön, maankäyttöön, ympäristöön jne. esitellään hankkeen edetessä vuorovaikutteisesti, kuten myös myöhemmin käynnistettävät erilliset selvitykset. Niin ikään lupakäsittelyjen jälkeen käynnistyvä hankkeen rakennus- ja muu toteutussuunnittelu laaditaan yhteistoiminnassa mm. kunnan, Uudenmaan ELY-keskuksen, Väyläviraston sekä tarvittavien muiden asiantuntijatahojen kanssa. Kirkkonummen kunta edellyttää edellä kuvatujen asioiden ottamista huomioon maakaapelihankkeen edetessä.

Kirkkonummen kunta edellyttää, että kuntaa sekä alueen asukkaita ja maanomistajia, joita kaapelilinjaus koskee, tiedotetaan oikea-aikaisesti hankkeen suunnittelun etenemisestä. Niin ikään voimajohdon lupamenettelyt (hankelupa, tutkimuslupa, lunastuslupa ja lunastustoimitus) toteutetaan läpinäkyvästi.